

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY I GIMNAZJUM

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi kolegów i nauczyciela,
- wyraża prośbę o powtórzenie wypowiedzi,
- słucha nagrania wzorcowej recytacji,
- mówi na temat najważniejszych treści wysłuchanego utworu,
- rozumie polecenia,
- rozpoznaje fragmenty informacyjne i perswazyjne w wysłuchanym tekście,
- rozpoznaje smutek, radość jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta teksty współczesne i dawne,
- odczytuje tekst na poziomie dosłownym,
- rozpoznaje w tekście najważniejsze informacje,
- wskazuje nadawcę i adresata wypowiedzi,
- dostrzega różne motywy postępowania bohaterów,
- odczytując sens utworu, dostrzega podstawowe wartości, takie jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- czyta utwory liryczne i zna cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- odróżnia osobę mówiącą w wierszu od autora tekstu,
- zna podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi,
- rozpoznaje obrazy poetyckie w utworze,
- zna cechy pieśni, hymnu,
- wymienia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wie, czym się różni fikcja literacka od rzeczywistości,
- zna cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- rozpoznaje w tekście epickim fragmenty opowiadania i opisu,
- zna cechy gatunkowe bajki,
- odróżnia dramat od innych rodzajów literackich,
- wyszukuje informacje w encyklopedii i słowniku ortograficznym oraz słowniku języka polskiego,
- posługuje się spisem treści,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym,
- dostrzega symbole występujące w malarstwie,
- zna terminy adaptacja filmowa i adaptacja teatralna,
- wymienia osoby uczestniczące w procesie powstawania przedstawienia teatralnego oraz filmu (reżyser, aktor, scenograf, charakteryzator),
- zauważa związki między dziełem literackim a dziełem plastycznym,
- rozróżnia elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim.

MÓWIENIE

- wypowiada się na podany temat,
- unika zbędnych powtórzeń wyrazowych,
- unika błędów gramatycznych,
- zna zasady poprawnej wymowy,
- zna zasady poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- podejmuje próby uczestniczenia w dyskusji,
- opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz,
- opowiada treść utworu,
- streszcza prosty tekst literacki lub popularnonaukowy,
- podaje cechy postaci fikcyjnej,
- mówi o uczuciach własnych i postaci literackich,
- wygłasza z pamięci tekst poetycki,

- bierze udział w przygotowaniu inscenizacji wybranego utworu.

PISANIE

- tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- pisze na temat,
- stara się zachować poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną tekstu,
- stara się o estetyczny zapis wypowiedzi,
- układa tekst, który zawiera prośbę, przeprosiny,
- podejmuje próbę opisu postaci i krajobrazu, pisze list prywatny, kartkę z dziennika, prostą notatkę, streszczenie,
- wyraża swoje zdanie,
- pisze opowiadanie odtwórcze i twórcze, wie, jak umieścić dialog w tekście,
- opisuje postaci rzeczywiste i fikcyjne,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- opisuje elementy dzieła malarskiego,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji na bliskie mu tematy.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna różnicę między głoską a literą; rozróżnia samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; wie, na czym polega zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
 - słowotwórstwa i słownictwa (wie, czym jest podstawa słowotwórcza, formant, rdzeń, rodzina wyrazów; rozumie różnicę między wyrazem pokrewnym a bliskoznacznym),
 - fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się poprawnie używać różnych form rzeczowników, stopniuje przymiotniki, poprawnie używa liczebników w datach, stara się używać zaimków; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójników, stosuje wypowiedzenia wykrzyknikowe),
 - składni (rozróżnia zdanie i równoważnik zdania; ma świadomość logicznej budowy wypowiedzenia pojedynczego i z pomocą nauczyciela dokonuje jego rozbioru logicznego; określa formę gramatyczną wyrazów w zdaniu, odróżnia zdanie złożone współrzędnie od zdania złożonego podrzędnie),
- świadomie wzbogaca zasób własnego słownictwa o przysłowia, powiedzenia, frazeologizmy itp.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- świadomie uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej przez uważne słuchanie wypowiedzi innych jej uczestników,
- żywo reaguje na wypowiedzi kolegów i nauczyciela, m.in. prosi o jej powtórzenie, uzupełnienie, wyjaśnienie,
- określa tematykę wysłuchanego utworu,
- rozróżnia teksty o charakterze informacyjnym i perswazyjnym,
- wybiera potrzebne informacje z wysłuchanego tekstu,
- rozpoznaje kpinę i ironię jako wyraz intencji wypowiedzi.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby odczytania różnych tekstów współczesnych i dawnych na poziomie przerośnym,
- wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- określa nadawcę i adresata wypowiedzi,
- nazywa różne motywy postępowania bohaterów,
- odczytując sens utworu, odwołuje się do podstawowych wartości, takich jak przyjaźń, wierność, patriotyzm,
- nazywa cechy liryki jako rodzaju literackiego, identyfikuje je w tekście poetyckim,
- określa osobę mówiącą w wierszu,
- nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego wypowiedzi, potrafi wskazać w tekście epitet, przerośnięcie, porównanie,
- wyodrębnia w tekście obrazy poetyckie,
- rozróżnia takie gatunki poezji, jak psalm, pieśń, hymn,
- identyfikuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- odróżnia fikcję literacką od rzeczywistości,
- rozumie znaczenie terminów realizm i fantastyka,
- odróżnia cechy gatunkowe noweli, powieści, opowiadania,

- podaje przykłady utworów należących do literatury dydaktycznej,
- zna cechy literatury dydaktycznej, wymienia cechy bajki i ballady,
- zna cechy dramatu jako gatunku literackiego i rozumie podstawowe terminy związane z dramatem,
- wyszukuje potrzebne informacje w encyklopedii, słowniku ortograficznym, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych i wyrazów obcych,
- wyszukuje informacje w spisie treści, indeksie i przypisach,
- odróżnia teksty publicystyczne od innych tekstów,
- wyszukuje informacje w tekście popularnonaukowym oraz prawnym,
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- identyfikuje symbole występujące w malarstwie,
- dostrzega funkcje środków pozajęzykowych w sztuce teatralnej i filmie,
- rozumie rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu i przedstawienia teatralnego,
- rozpoznaje związki między dziełem literackim a plastycznym,
- wskazuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- odróżnia teksty groteskowe od innego rodzaju utworów.

MÓWIENIE

- wypowiadając się, podejmuje temat, wyraża własne zdanie i podaje argumenty na poparcie własnego stanowiska,
- zachowuje trójdzielną kompozycję dłuższej wypowiedzi,
- dba o poprawność językową i stylistyczną,
- stara się stosować do zasad poprawnej wymowy oraz norm dotyczących akcentowania wyrazów i zdań,
- rozróżnia środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- uczestniczy w dyskusji zgodnie z zasadami kultury,
- dobierając odpowiednie słownictwo, opisuje wygląd postaci, przedmiotu, krajobraz, sytuację,
- płynnie opowiada treść utworu jedno- i wielowątkowego,
- streszcza tekst literacki i popularnonaukowy według wcześniej przygotowanego planu,
- opisuje cechy postaci fikcyjnej,
- nazywa uczucia własne i bohaterów literackich,
- dostrzega zjawisko brutalności słownej, kłamstwo i manipulację,
- wygłasza z pamięci tekst poetycki i stosuje się do zasad interpunkcji oraz intonacji zdaniowej,
- wywiązuje się z zaplanowanych zadań związanych z przygotowaniem inscenizacji wybranego utworu,
- uczestniczy w omówieniu recytacji własnej i kolegów.

PISANIE

- pisze na temat, starając się zachować przejrzystą kompozycję logicznej i spójnej wypowiedzi,
- stosuje akapity,
- stara się zachować poprawność językową tworzonego tekstu,
- wykazuje dbałość o estetykę zapisu oraz poprawność ortograficzną i interpunkcyjną,
- uzasadnia swoje zdanie,
- redaguje opis postaci, krajobrazu, list prywatny, kartkę z dziennika, notatkę, streszczenie, zaproszenie, ogłoszenie, przepis kulinarny,
- pisze opowiadanie odtwórcze i opowiadanie twórcze z dialogiem,
- stosuje narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- opisuje postaci fikcyjne i rzeczywiste,
- z pomocą nauczyciela opisuje dzieło malarskie,
- układa tekst o trójdzielnej kompozycji, w którym uzasadnia własne zdanie,
- zna słownictwo oceniające i wyrazy modalne precyzujące stosunek piszącego do wyrażanych treści.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:

- fonetyki (wymienia narządy mowy; rozumie różnicę między głoską a literą, identyfikuje samogłoski i spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, ustne, nosowe; zna funkcje głoski i; wskazuje zjawisko upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych),
- słowotwórstwa i słownictwa (rozpoznaje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; wskazuje podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń; rozpoznaje wyrazy należące do tej samej rodziny wyrazów,

odróżnia wyrazy pokrewne od bliskoznacznych; stara się prawidłowo zapisywać przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),

- fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; poprawnie zapisuje nazwy własne; stara się używać poprawnych form rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą spójników, stosuje właściwą interpunkcję w wypowiedzeniach),
- składni (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia zdanie i równoważnik zdania; rozumie różnicę między zdaniem złożonym współrzędnie i podrzędnie; zna typy tych zdań, stara się stosować do zasad interpunkcji),

- zna sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela, dzięki czemu uczestniczy w sytuacji komunikacyjnej,
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega środki wyrazu artystycznego tekstu,
- selekcjonuje informacje z wysłuchanego tekstu,
- analizuje i rozpoznaje intencję nadawcy wysłuchanego utworu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania i intonacji,
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym,
- określa funkcję przeczytanego tekstu,
- określa nadawcę i odbiorcę wypowiedzi,
- wyjaśnia tytuł utworu,
- wyjaśnia motywy postępowania bohaterów, ocenia ich zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- dostrzega perswazję i wartościowanie w czytanych tekstach,
- określa cechy liryki jako gatunku literackiego i ilustruje je przykładami z tekstu,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, takich jak epitet, porównanie, przenośnia, wyraz dźwiękonaśladowczy, pytanie retoryczne,
- samodzielnie wyodrębnia i omawia obrazy poetyckie w utworze,
- rozpoznaje i wskazuje cechy gatunkowe psalmu, pieśni i hymnu,
- analizuje elementy świata przedstawionego w utworze,
- posługuje się terminami realizm i fantastyka, adaptacja filmowa i adaptacja teatralna,
- uzasadnia przynależność gatunkową powieści, noweli, opowiadania,
- wskazuje w balladzie elementy typowe dla różnych rodzajów literackich,
- posługuje się terminami związanymi z dramatem jako rodzajem literackim,
- wyszukuje potrzebne informacje z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych),
- wybiera niezbędne informacje ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- uzasadnia przynależność tekstu prasowego do publicystyki,
- wyszukuje i porównuje informacje w różnych tekstach, m.in. popularnonaukowych i prawnych,
- analizuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- analizuje treść symbolu występującego w malarstwie,
- określa funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- określa rolę reżysera, aktora, scenografa, charakteryzatora w procesie powstawania filmu lub przedstawienia teatralnego,
- wyjaśnia związki między dziełem literackim a plastycznym,
- próbuje omówić elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- nazywa elementy groteski w utworze.

MÓWIENIE

- płynnie mówi na podany temat, starając się zachować zasady poprawności językowej i stylistycznej,
- stara się mówić logicznie i spójnie,
- wyraźnie i poprawnie wymawia wyrazy, akcentuje wyrazy i zdania,

- uzasadnia własne zdanie za pomocą rzeczowych argumentów,
- dobiera środki językowe w zależności od adresata wypowiedzi w oficjalnych i nieoficjalnych sytuacjach mówienia,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- tworzy opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- opowiada treść utworu,
- charakteryzuje postać fikcyjną,
- opisuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- wystrzega się brutalności słownej, kłamstwa i manipulacji w wypowiedzi ustnej,
- aktywnie uczestniczy w przygotowaniu planu inscenizacji wybranego utworu oraz w jego realizacji,
- ocenia recytację własną i kolegów.

PISANIE

- pisze wypowiedź logiczną i spójną o trójdzielnej kompozycji, starając się zachować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy, na przykład prośby i przeprosiny,
- uzasadnia własne zdanie za pomocą odpowiednich argumentów,
- redaguje opis, rozprawkę, charakterystykę postaci, kartkę z pamiętnika, recenzję, sprawozdanie, notatkę w postaci tekstu ciągłego, tabeli, wykresu, mapy pamięci, planu oraz pisma użytkowe, takie jak instrukcje i przepisy,
- próbuje przekształcić tekst epicki na scenopis filmowy.

NAUKA O JĘZYKU

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (omawia proces powstawania głosek; omawia różnicę między głoską a literą; dostrzega funkcje głoski i; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne; dostrzega związki cech artykulacyjnych głoski ze znaczeniem wyrazu; zna mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych; stara się poprawnie zapisywać wyrazy z głoskami nosowymi i z upodobnieniem pod względem dźwięczności),
 - słowotwórczości i słownictwa (porównuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; wskazuje podstawę słowotwórczą, formant, rdzeń; tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu uniknięcia powtórzeń w tekście; rozumie różnicę między znaczeniem realnym a strukturalnym wyrazu; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),
 - fleksji (rozpoznaje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa czasowników wzięć, iść, rozumieć, umieć, lubić; prawidłowo używa różnych form rzeczowników, przymiotników, liczebników; poprawnie stosuje rzeczownik z określającymi go przymiotnikami; rozróżnia liczebniki główne, porządkowe, zbiorowe, ułamkowe; rozróżnia zaimki rzeczowne, przymiotne, przysłowne, liczebne; stosuje zaimki w tekście w celu usunięcia zbędnych powtórzeń wyrazowych; łączy wyrazy w zdaniu i zdania za pomocą różnych spójników; stara się poprawnie zapisywać partykułę nie i by z różnymi częściami mowy; określa funkcję wykrzyknika w wypowiedziach),
 - składni (dokonuje rozbioru logicznego i gramatycznego zdania; rozróżnia rodzaje zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; poprawnie stosuje interpunkcję w zdaniach złożonych),
- wskazuje sposoby wzbogacania zasobu słownikowego języka.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów oraz nauczyciela jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej, zwłaszcza w czasie pracy w grupie,
- słucha nagrań recytacji utworów poetyckich i prozatorskich oraz dostrzega i ocenia zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych tekstu,
- wykorzystuje informacje wybrane z wysłuchanego tekstu,
- interpretuje wysłuchany tekst, uwzględniając intencję jego nadawcy.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- płynnie czyta teksty współczesne i dawne, stosując się do zasad poprawnej interpunkcji, akcentowania, intonacji oraz uwzględnia budowę wersyfikacyjną, a także organizację rytmiczną utworu poetyckiego,
- próbuje interpretować głosowo czytany lub wygłaszany z pamięci tekst,
- odczytuje tekst na poziomie przenośnym i symbolicznym,

- wartościuje zachowania i postawy bohaterów, uwzględniając motywy ich postępowania i odwołując się do ogólnie przyjętych zasad moralnych,
- ustosunkowuje się do różnych sposobów oddziaływania tekstu na odbiorcę, takich jak perswazja, manipulacja itp.,
- na podstawie wybranych utworów omawia cechy liryki jako rodzaju literackiego,
- określa funkcję środków artystycznego wyrazu, a zwłaszcza symbolu i alegorii,
- analizuje obrazy poetyckie w utworze,
- na wybranych przykładach analizuje cechy gatunkowe psalmu, pieśni, hymnu, ballady, powieści, opowiadania, noweli,
- analizuje zależności między elementami konstrukcyjnymi świata przedstawionego w utworze,
- korzysta z encyklopedii i słowników (ortograficznego, języka polskiego, wyrazów bliskoznacznych, wyrazów obcych),
- samodzielnie korzysta ze spisu treści, indeksu, przypisów,
- posługuje się informacją wyszukaną w różnych tekstach, a zwłaszcza popularnonaukowych i prawnych,
- próbuje interpretować językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie prasowej,
- interpretuje symbole występujące w malarstwie,
- analizuje funkcję pozajęzykowych środków wyrazu w sztuce filmowej i teatralnej,
- porównuje dzieło literackie i plastyczne, dostrzega i analizuje związki między nimi,
- analizuje elementy tragizmu i komizmu w dziele literackim,
- wyróżnia elementy groteskowe w utworze.

MÓWIENIE

- podejmuje temat w wypowiedziach logicznych, spójnych, uporządkowanych i poprawnych pod względem językowym oraz stylistycznym,
- wykazuje się wyraźną i poprawną wymową oraz przestrzega zasad poprawnego akcentowania wyrazów i zdań,
- udowadnia swoje racje za pomocą rzeczowych argumentów ułożonych w logiczny wywód,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji, używając środków językowych wyrażających stosunek mówiącego do przedstawianych treści i nawiązując do wypowiedzi przedmówców, podejmuje próby prowadzenia dyskusji,
- posługując się bogatym słownictwem, tworzy opis postaci, krajobrazu, sytuacji,
- barwnie opowiada treść utworu,
- charakteryzując postać fikcyjną, ocenia i wartościuje jej zachowania i postawy w odniesieniu do ogólnie przyjętych norm moralnych,
- analizuje uczucia własne i bohaterów literackich,
- próbuje interpretować głosowo wygłaszany tekst, m.in. przez prawidłowe stosowanie pauz w tekście zawierającym przerzutnie,
- aktywnie i twórczo uczestniczy w przygotowaniu inscenizacji wybranego utworu,
- krytycznie, rzeczowo omawia oraz ocenia recytację własną i kolegów.

PISANIE

- pisze wypowiedzi logiczne, spójne i przejrzyste pod względem kompozycyjnym i poprawne pod względem językowym, stylistycznym, ortograficznym oraz interpunkcyjnym,
- dobierając odpowiednie słownictwo, tworzy tekst wyrażający intencje nadawcy,
- posługuje się odpowiednimi argumentami i przykładami w celu uzasadnienia własnego zdania,
- posługując się bogatym słownictwem, redaguje różne formy wypowiedzi, m.in. rozprawkę, recenzję i notatkę (różnorodne postaci) oraz pisma użytkowe,
- w sposób twórczy przekształca tekst epicki na scenopis filmowy.

NAUKA O JĘZYKU

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (omawia proces powstawania głosek i rolę poszczególnych na- rządów mowy; objaśnia różnicę między głoską a literą; określa funkcję głoski i; rozróżnia samogłoski, spółgłoski, głoski dźwięczne, bezdźwięczne, nosowe, ustne, wyjaśnia mechanizm powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń grup spółgłoskowych; prawidłowo zapisuje wyrazy z głoską nosową i z upodobnieniem pod względem dźwięczności),
 - słowotwórstwa i słownictwa (klasyfikuje wyrazy podzielne i niepodzielne słowotwórczo; analizuje budowę słowotwórczą wyrazu; tworzy rodziny wyrazów; posługuje się wyrazami bliskoznacznymi w celu doskonalenia stylu wypowiedzi ustnych i pisemnych; omawia znaczenie realne oraz strukturalne

wyrazów; prawidłowo zapisuje przedrostki zakończone w pisowni na literę będącą odpowiednikiem spółgłoski dźwięcznej),

- fleksji (klasyfikuje odmienne i nieodmienne części mowy; prawidłowo używa form czasowników, rzeczowników, przymiotników, liczebników, zaimków i świadomie stosuje je dla wzbogacania tworzonego tekstu; prawidłowo zapisuje przyimki złożone i wyrażenia przyimkowe, partykuły nie i by z różnymi częściami mowy; prawidłowo używa spójników i stosuje się do zasad interpunkcji),
- składni (samodzielnie dokonuje analizy logicznej i gramatycznej zdania, posługuje się różnego rodzaju typami zdań złożonych współrzędnie i podrzędnie; wykazuje dbałość o poprawną interpunkcję zdania złożonego),

- objaśnia sposoby wzbogacania zasobu własnego słownictwa.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- słucha i rozumie wypowiedzi kolegów i nauczyciela jako aktywny uczestnik różnych sytuacji mówienia w czasie zajęć lekcyjnych,
- odczytuje i interpretuje zabiegi związane z prezentacją walorów artystycznych nagrania wzorcowej recytacji,
- analizuje i wykorzystuje w nowych sytuacjach dydaktycznych informacje wybrane z wysłuchanego tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta różne teksty (zarówno współczesne, jak i dawne, przewidziane w programie nauczania oraz spoza niego) na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- samodzielnie interpretuje teksty pisane i inne teksty kultury, uwzględniając intencję nadawcy oraz konteksty niezbędne do interpretacji,
- praktycznie wykorzystuje informacje wybrane z tekstu literackiego, popularnonaukowego, naukowego czy prawnego,
- krytycznie ocenia i wartościuje treści, zachowania i postawy przedstawione w utworach w odniesieniu do systemu moralnego i etycznego.

MÓWIENIE

- samodzielnie buduje spójne, logiczne, rzeczowe wypowiedzi na podany temat, w których przedstawia własne stanowisko, lub za pomocą popartych przykładami argumentów uwzględniających różne konteksty kulturowe dowodzi przyjętej racji,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji jako dyskutant lub przewodniczący, rzeczowo przedstawia swoje stanowisko, przedstawia wnioski,
- interpretuje głosowo wygłaszany z pamięci lub czytany tekst,
- planuje zadania grupowe oraz podejmuje zadania wymagające kreatywności i zaangażowania,
- oceniając pracę innych, przedstawia krytyczną, rzeczową refleksję wynikającą z wnikliwej analizy wykonanych zadań i erudycji polonistycznej.

PISANIE

- pisze wypowiedzi ciekawe pod względem sposobu ujęcia tematu, w których wykazuje się szczególną dbałością o poprawność językową, bezbłędny zapis, logiczną kompozycję,
- tworzy oryginalne notatki, posługując się bogatym słownictwem, redaguje dłuższe formy wypowiedzi, takie jak recenzja czy rozprawka,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JĘZYKU

- świadomie stosuje wiedzę językową w zakresie treści materiałowych przewidzianych programem nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową.

SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY II GIMNAZJUM

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- rozpoznaje komunikat będący informacją, komentarzem czy oceną,
- wybiera potrzebne informacje z tekstu,
- identyfikuje językowe i pozajęzykowe środki wyrazu,
- słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, rozpoznaje sens przenośny utworu,
- płynnie czyta różne teksty, uwzględniając zasady interpunkcji, prawidłowego akcentowania i intonacji,
- zadaje pytania dotyczące przeczytanego utworu,
- wybiera z tekstu najważniejsze informacje,
- wymienia podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim,
- zna elementy konstrukcji świata przedstawionego w utworze,
- rozróżnia narrację pierwszo- i trzecioosobową,
- zna terminy wiersz stroficzny i ciągły, wiersz bezrymowy, wiersz wolny,
- zna pojęcie legenda, podanie, przypowieść, dziennik, pamiętnik, nowela,
- rozróżnia charakterystykę pośrednią i bezpośrednią,
- wymienia cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- odwołując się do własnego doświadczenia, podaje możliwe motywy postępowania bohatera,
- z pomocą nauczyciela korzysta ze słowników,
- dostrzega związek między tytułem a treścią utworu, np. artykułu prasowego,
- zna językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie telewizyjnej i ulotce,
- dostrzega różnice między filmem dokumentalnym a fabularnym,
- świadomie wybiera programy telewizyjne, gry komputerowe.

MÓWIENIE

- buduje wypowiedź zgodną z tematem,
- dostrzega zależność między modulacją głosu a sensem wypowiedzi,
- z pomocą nauczyciela formułuje argumenty odpowiednie do tezy,
- wypowiada swoje zdanie w dyskusji,
- opisuje postaci, przedmioty, krajobraz, podejmuje próbę opisu sytuacji,
- streszcza tekst publicystyczny,
- gromadzi słownictwo oceniające postać,
- zadaje własne pytania w wywiadzie,
- mówi o swoich uczuciach,
- wygłasza z pamięci fragment tekstu poetyckiego lub prozatorskiego.

PISANIE

- tworzy plan wypowiedzi,
- redaguje tekst zgodny z tematem,
- zna podstawowe zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- w opisie dzieła sztuki uwzględnia treści symboliczne,
- pisze opowiadanie twórcze,
- podejmuje próbę charakteryzowania postaci literackiej, mówi o przeżyciach bohatera,
- z pomocą nauczyciela redaguje wypowiedź, w której formułuje logiczne argumenty,
- opisuje swój wygląd, zainteresowania, postępowanie, omawia swoje przeżycia,
- redaguje kartkę z dziennika, pamiętnika,
- wypowiada się na temat książki, filmu, przedstawienia,
- streszcza tekst literacki.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna podstawowe zasady poprawnej wymowy, mechanizmy powstawania upodobnień pod względem dźwięczności i uproszczeń wyrazowych),
 - słowotwórstwa i słownictwa (zna rodzaje formantów; rozpoznaje podstawę słowotwórczą w wyrazach złożonych; doбира pary antonimów; wzbogaca wypowiedź, stosując związki frazeologiczne; rozumie pojęcia treść i zakres wyrazu; zna różnicę między wyrazem abstrakcyjnym a konkretnym),
 - fleksji (zna pojęcie temat i końcówka; wskazuje bezokoliczniki oraz formy zakończone na -no, -to; wie, jak się tworzy imiesłów),

- składni (rozpoznaje wypowiedzenie zawierające podmiot i zdanie bezpodmiotowe; wskazuje zdanie pojedyncze i złożone, równoważniki zdań, zdania złożone podrzędnie i współrzędnie, mowę zależną i niezależną),
- rozpoznaje w tekście wyrazy zapożyczone i neologizmy.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

ŚLUCHANIE

- jako uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów oraz podejmuje próby aktywnego w niej uczestnictwa,
- dostrzega różnice między informacją, komentarzem i oceną
- posługuje się informacjami z wysłuchanego tekstu, m.in. z wywiadu,
- dostrzega funkcję językowych i pozajęzykowych środków wyrazu w danej sytuacji komunikacyjnej,
- słucha wzorcowych recytacji utworów poetyckich i prozatorskich, dostrzegając środki wyrazu artystycznego i sposoby prezentacji tekstu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, podejmuje próby odczytywania ich sensu przenośnego i symbolicznego,
- próbuje interpretować głosowo czytany tekst,
- określa temat przeczytanego utworu,
- wyszukuje cytaty na zadany temat w dłuższej lekturze,
- identyfikuje utwory o cechach satyry,
- wskazuje i nazywa podstawowe środki wyrazu artystycznego w tekście literackim,
- rozpoznaje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- wyróżnia wśród tekstów poetyckich wiersz stroficzny i ciągły, wiersz bezrymowy i wolny,
- rozpoznaje układy rymów,
- wymienia cechy trenu, legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- zauważa w tekście szyk przestawny,
- wskazuje porównania homeryckie,
- dostrzega związek treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- identyfikuje cechy literatury faktu i powieści autobiograficznej,
- odróżnia bezpośrednią i pośrednią charakterystykę postaci w tekście,
- zna budowę noweli,
- rozpoznaje cechy dramatu jako rodzaju literackiego,
- nazywa motywy postępowania bohatera,
- korzysta ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego,
- zna cechy charakterystyczne dla wywiadu,
- zna sens powszechnie znanych prawd filozoficznych,
- rozpoznaje w tekście informację, komentarz i opinię,
- rozpoznaje językowe i pozajęzykowe środki perswazji w reklamie telewizyjnej i ulotce,
- wskazuje grę słowną w reklamie i próbuje wyjaśnić jej mechanizm,
- zna cechy filmu dokumentalnego i fabularnego,
- próbuje wyjaśnić elementy symboliczne dzieła malarskiego,
- korzysta z internetu i encyklopedii multimedialnej,
- dokonuje wyboru programu telewizyjnego, gry komputerowej, uwzględniając ich wartości poznawcze, kulturalne, etyczne,
- dostrzega cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku.

MÓWIENIE

- buduje wypowiedź zgodną z tematem, starając się zachować poprawność kompozycyjną i językową,
- podejmuje próby dostosowania modulacji głosu do treści i celu wypowiedzi,
- dobiera argumenty odpowiednie do tezy,
- podejmuje próby wygłoszenia przemówienia,
- uczestniczy w dyskusji, zajmując własne stanowisko i reagując na argumenty dyskutantów,
- tworzy tekst zawierający opis postaci, przedmiotu, krajobrazu i sytuacji,
- podejmuje próbę charakterystyki postaci i autocharakterystyki,
- przygotowuje się do wywiadu (stawia pytania i formułuje możliwe odpowiedzi),
- wyraża swoje uczucia, posługując się odpowiednim słownictwem,

- dostrzega zjawisko brutalności słownej i manipulacji językowej,
- w wygłaszanym z pamięci tekście podkreśla głosowo najważniejsze treści utworu,
- uczestniczy we wspólnym omówieniu recytacji lub wypowiedzi kolegów.

PISANIE

- samodzielnie tworzy plan dłuższej wypowiedzi,
- redaguje tekst zgodny z tematem, ze szczególnym uwzględnieniem zasad logicznej kompozycji,
- stosuje akapity,
- stara się stosować zasady poprawności językowej, ortograficznej i interpunkcyjnej,
- tworzy tekst reklamowy, informacyjny lub o charakterze instrukcji,
- uwzględnia w opisie dzieła sztuki podstawową wiedzę dotyczącą czasu jego powstania,
- podejmuje próbę wyjaśnienia w opisie dzieła plastycznego symbolicznego znaczenia barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- charakteryzuje postać literacką lub rzeczywistą, opisując jej przeżycia wewnętrzne,
- przedstawia logiczne argumenty w rozprawce na temat lektury,
- próbuje napisać autocharakterystykę, list oficjalny na podstawie lektury lub sytuacji życiowej,
- pisze wypowiedź na temat książki, filmu, przedstawienia,
- sporządza opis bibliograficzny książki,
- relacjonuje wydarzenia, np. z zawodów sportowych,
- redaguje dedykację, regulamin.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (jako użytkownik języka odwołuje się do elementarnej wiedzy z zakresu fonetyki oraz zasad poprawnej wymowy),
 - słowotwórstwa i słownictwa (zna funkcję formantów słowotwórczych i rozpoznaje w tekście funkcję wyrazów zdrobniałych, zgrubiałych oraz nacechowanych emocjonalnie; używa w tekście własnym antonimów i poznanych związków frazeologicznych; definiuje pojęcia treść i zakres wyrazu; odróżnia wyrazy abstrakcyjne od konkretnych),
 - fleksji (oddziela temat od końcówki w wyrazach odmiennej; wskazuje w tekście nieosobowe formy czasownika; rozpoznaje i tworzy imiesłowy),
 - składni (rozpoznaje w zdaniach podmiot w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot na wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; rozpoznaje zdanie złożone podrzędnie podmiotowe i orzecznikowe; klasyfikuje zdania pojedyncze i złożone oraz równoważniki zdań; zna funkcję składniową różnych części mowy),
 - dostrzega przydatność wyrazów zapożyczonych oraz neologizmów w tekście.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- jako aktywny uczestnik sytuacji komunikacyjnej uważnie słucha wypowiedzi nauczyciela i innych uczniów,
- porównuje komunikaty ze względu na cel wypowiedzi, odróżnia informację od komentarza i oceny,
- analizuje treści wysłuchanego wywiadu,
- dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- odczytuje teksty na poziomie dosłownym, przenośnym i symbolicznym,
- interpretuje głosowo czytany tekst,
- samodzielnie określa temat utworu,
- posługuje się wyszukаныmi cytataми na zadany temat w dłuższej lekturze,
- dostrzega cechy satyry w różnych tekstach,
- wykorzystuje różne źródła tekstowe w celu zdobycia informacji, m.in. na temat miejscowych zabytków architektonicznych, obyczajów i typowych elementów krajobrazu,
- nazywa środki artystyczne i analizuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- wyróżnia elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- posługuje się terminami wiersz stroficzny i ciągły, wiersz bezrymowy i wiersz wolny, wskazuje cechy gatunkowe legendy, podania, przypowieści, dziennika i pamiętnika,
- rozumie funkcję szyku przestawnego w tekście,
- wyjaśnia budowę porównania homeryckiego w tekście poetyckim,
- wskazuje na związek treści dzieła i okoliczności jego powstania z biografią autora,

- rozróżnia cechy literatury faktu, powieści autobiograficznej i historycznej,
- rozróżnia w tekście charakterystykę bezpośrednią i pośrednią,
- uzasadnia obecność narratora wszechwiedzącego w utworze,
- omawia budowę noweli (ze szczególnym uwzględnieniem punktu kulminacyjnego i puenty) oraz dramatu,
- uzasadnia działania bohatera literackiego,
- wykorzystuje informacje zawarte w słowniku poprawnej polszczyzny i słowniku frazeologicznym,
- wskazuje cechy charakterystyczne dla wywiadu,
- odkrywa sens powszechnie znanych prawd filozoficznych i wykorzystuje je w swoich wypowiedziach,
- sprawnie wyszukuje informacje podczas pobieżnego czytania,
- oddziela informację od komentarza i oceny, wyjaśnia rolę tytułu i śródtytułu w artykule prasowym,
- wyszukuje językowe i pozajęzykowe środki perswazji oraz rozumie funkcję gry językowej w reklamie,
- odróżnia film dokumentalny od fabularnego,
- omawia funkcję ilustracji, podejmuje próbę interpretacji dzieła malarskiego,
- omawia cechy karykatury i przejawskawienia w literaturze i rysunku.

MÓWIENIE

- podejmuje próby oddania sensu wypowiedzi przez odpowiednią modulację głosu,
- porządkuje argumenty według ich ważności,
- wygłasza przemówienie według stworzonego wcześniej planu,
- aktywnie uczestniczy w dyskusji,
- tworzy opis spełniający funkcję użytkową, artystyczną i reklamową,
- odróżnia informację od komentarza,
- streszcza tekst publicystyczny według przygotowanego wcześniej planu,
- charakteryzuje postać rzeczywistą i fikcyjną,
- układa autocharakterystykę,
- przeprowadza krótki wywiad z postacią fikcyjną,
- mówi o swoich uczuciach w sytuacji konfliktowej i symulowanej,
- reaguje na brutalność słowną i manipulację językową.

PISANIE

- tworzy logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, poprawną pod względem językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- układa tekst reklamy, wypowiedź o charakterze informacji, komentarza,
- w opisie dzieła sztuki posługuje się informacją o czasie jego powstania,
- opisuje dzieło plastyczne ze szczególnym uwzględnieniem symbolicznego sensu barw, przedmiotów, usytuowania postaci,
- redagując opowiadanie twórcze, stara się odwołać do realiów epoki, w której się rozgrywa akcja utworu,
- charakteryzuje postać literacką, stosuje opis jej przeżyć wewnętrznych i wyjaśnia motywy postępowania bohatera,
- stosując odpowiednie słownictwo, redaguje rozprawkę na tematy związane z lekturą, autocharakterystykę, list oficjalny, kartkę z pamiętnika (dziennika), sprawozdanie, np. z zawodów sportowych, streszczenie,
- omawia pisemnie książkę, film, przedstawienie.

NAUKA O JĘZYKU

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (jako użytkownik języka wykorzystuje wiedzę z zakresu fonetyki; stara się stosować zasady poprawnej wymowy),
 - słowotwórstwa i słownictwa (określa funkcje formantów słowotwórczych; stara się poprawnie zapisywać przedrostki wez-, wz-, wes-, ws-, z-, s-, ś- i przyrostki -ctwo, -dztwo, -stwo, -dzki, -cki; omawia budowę wyrazów złożonych; posługuje się w tekście własnym zdrobnieniami, zgrubieniami, wyrazami nacechowanymi emocjonalnie, antonimami, związkami frazeologicznymi; omawia zależność między treścią a zakresem wyrazów; wzbogaca wypowiedzi o wyrazy abstrakcyjne i konkretne),
 - fleksji (wskazuje oboczności i tematy oboczne; zauważa różnice między fleksyjnymi i słowotwórczymi częściami budowy wyrazów; rozpoznaje funkcję składniową różnych części mowy),
 - składni (buduje zdania z podmiotem w dopełniaczu; przekształca wypowiedzenie zawierające podmiot na wypowiedzenie bezpodmiotowe i odwrotnie; buduje zdania złożone podrzędnie podmiotowe i bezpodmiotowe; przekształca wypowiedzenia – zdanie pojedyncze na równoważnik, pojedyncze na złożone, mowę zależną na niezależną),

- wyjaśnia znaczenie często używanych zapożyczeń; omawia okoliczności zapożyczania wyrazów z innych języków oraz tworzenia neologizmów.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej, uważnie słucha wypowiedzi jej uczestników, rozpoznaje intencję nadawcy i funkcję komunikatu,
- klasyfikuje komunikaty (informacja, komentarz, ocena) ze względu na cel wypowiedzi i odpowiednio wykorzystuje ich treści,
- wyciąga wnioski i uogólnia na podstawie informacji pozyskanych z wysłuchanego wywiadu,
- dostrzega w wysłuchanym tekście językowe i pozajęzykowe środki perswazji oraz ocenia ich wymiar etyczny.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- analizuje sens dosłowny, przenośny i symboliczny utworu,
- interpretuje głosowo treści dosłowne i przenośne tekstu, stosując odpowiednią intonację zdaniową i poprawną artykulację,
- posługuje się terminem satyra, legenda, podanie, przypowieść, dziennik, pamiętnik i określa ich cechy gatunkowe w utworze,
- poszukuje i porządkuje informacje na podstawie różnych źródeł tekstowych,
- określa funkcje środków artystycznych i interpretuje wyodrębnione obrazy poetyckie,
- analizuje elementy konstrukcyjne świata przedstawionego w utworze,
- definiuje terminy wiersz stroficzny, ciągły, bezrymowy, wolny,
- dokonuje analizy składniowej tekstu poetyckiego, w której dostrzega m.in. funkcje szyku przestawnego,
- wyjaśnia funkcję porównania homeryckiego w tekście poetyckim,
- analizując sens utworu, wykorzystuje zależność treści dzieła z okolicznościami jego powstania i biografią autora,
- analizuje utwory należące do literatury faktu, rozpoznaje cechy powieści autobiograficznej i historycznej,
- opisując bohatera literackiego, wykorzystuje informacje zawarte we fragmentach stanowiących charakterystykę bezpośrednią oraz spostrzeżenia i uogólnienia wynikające z analizy fragmentów stanowiących charakterystykę pośrednią,
- motywuje postępowanie bohatera literackiego oraz postaci rzeczywistej,
- analizuje budowę noweli, dramatu,
- korzystając ze słowników (w szczególności ze słownika poprawnej polszczyzny i słownika frazeologicznego), wzbogaca swoje słownictwo oraz wykazuje dbałość o poprawność językową swoich wypowiedzi,
- wyjaśnia uniwersalną wartość prawd filozoficznych, ilustrując je odpowiednimi przykładami,
- analizuje funkcję językową i pozajęzykową środków perswazji oraz gry językowej w reklamie,
- interpretuje symboliczne znaczenia ilustracji i dzieła malarskiego,
- analizuje cechy karykatury i przejawskrawienia w literaturze i rysunku.

MÓWIENIE

- posługuje się modulacją głosu w celu nadania wypowiedzi odpowiedniego tonu (np. uroczystego, parodystycznego, szyderczego),
- tworzy logiczną argumentację do tezy,
- wygłaszając przemówienie, stosuje odpowiednie figury retoryczne,
- jako aktywny uczestnik dyskusji wyraża swój stosunek do przedstawianych treści, nawiązuje do wypowiedzi przedmówców, przedstawia wnioski,
- posługuje się obiektywną informacją, komentuje i ocenia,
- charakteryzując postać rzeczywistą lub fikcyjną (układając autocharakterystykę), stosuje bogate słownictwo oceniające, stara się przedstawić bohatera w jak najpełniejszy sposób, np. przez wyjaśnienie motywów postępowania, opis jego przeżyć itp.,
- w przeprowadzonym wywiadzie stawia pytania ewokujące obszerne, bogate w informacje odpowiedzi,
- opisuje i wyjaśnia swoje uczucia w różnych sytuacjach, zwłaszcza konfliktowych,
- interpretuje głosowo tekst wygłaszany z pamięci, omawia recytację i wypowiedzi kolegów z uwzględnieniem zawartości merytorycznej, poprawności językowej i artykulacyjnej.

PISANIE

- buduje logiczną i spójną wypowiedź zgodną z tematem, ze szczególną dbałością o poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną,
- opisując dzieło sztuki, analizuje i interpretuje jego treści symboliczne oraz uwzględnia czas powstania,

- w redagowanym opowiadaniu twórczym dba o realia epoki, w której się toczy akcja, dzięki świadomemu wprowadzeniu odpowiednich elementów świata przedstawionego,
- wykorzystuje opis przeżyć wewnętrznych w charakterystyce postaci literackiej w celu wyjaśnienia jej postaw, podejmowanych decyzji, zachowań,
- recenzuje książkę, film, przedstawienie teatralne, posługując się słownictwem charakterystycznym dla danej dziedziny kultury,
- redaguje przemówienie na tematy związane z lekturą i dotyczące sytuacji życiowych, świadomie stosując wybrane figury retoryczne.

NAUKA O JĘZYKU

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (świadomie wykorzystuje wiedzę z fonetyki; dba o poprawną wymowę; unika błędnych uproszczeń wyrazowych oraz hiperpoprawności),
 - słowotwórstwa i słownictwa (klasyfikuje formanty słowotwórcze według ich funkcji; celowo wzbogaca swoje wypowiedzi o wyrazy zdrobniałe, zgrubiałe i wyrazy nacechowane emocjonalnie oraz antonimy; poprawnie zapisuje przedrostki i przyrostki oraz używa łącznika w wyrazach złożonych; analizuje zależności między treścią a zakresem wyrazów),
 - fleksji (analizuje budowę fleksyjną i słowotwórczą wyrazu; buduje poprawne wypowiedzi, odwołując się do wiedzy z zakresu funkcji składniowych różnych części mowy),
 - składni (tworzy teksty różnorodne pod względem składniowym; dzięki prze- kształceniom składniowym wypowiedzeń unika powtórzeń i błędów stylistycznych),
 - jako świadomy użytkownik języka wzbogaca słownictwo o niezbędne zapożyczenia i neologizmy; wyjaśnia okoliczności zapożyczenia wyrazów i mechanizmy tworzenia neologizmów; ocenia ich przydatność w języku.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia umiejętności pozaprogramowe w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

SŁUCHANIE

- samodzielnie analizuje i interpretuje słuchany tekst pod względem celu wypowiedzi, środków perswazji oraz zabiegów artystycznych,
- sporządza notatki, uczestnicząc w sytuacji komunikacyjnej jako odbiorca wypowiedzi; wykorzystuje je w nowych sytuacjach komunikacyjnych.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta, samodzielnie analizuje i interpretuje różne teksty literackie oraz inne teksty kultury, uwzględniając ich znaczenie metaforyczne i symboliczne, konteksty interpretacyjne oraz intencję nadawcy wypowiedzi,
- posługuje się różnymi źródłami informacji, a zwłaszcza treściami przekazu medialnego.

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w różnych sytuacjach komunikacyjnych jako dyskutant, prowadzący dyskusję, przeprowadzający wywiad, wygłaszający przemówienie lub referat; przedstawia rzeczowe argumenty i wnioski,
- wykazuje się oryginalnością interpretacji głosowej tekstu prozatorskiego lub poetyckiego wygłaszanego z pamięci,
- krytycznie i rzeczowo oceniając wypowiedzi własne i innych, przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa.

PISANIE

- sprawnie redaguje teksty z zachowaniem cech gatunkowych różnych typów wypowiedzi, dbając o poprawność zapisu, bezbłędność językową i stylistyczną,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JĘZYKU

- świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem i wykraczających poza program nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni oraz wiedzy o języku jako tworze społecznym,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową, korzystając z różnych źródeł informacji.

**SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA DLA KLASY III
GIMNAZJUM**

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- uważnie słucha wypowiedzi innych osób w różnych sytuacjach komunikacyjnych i rozumie wysłuchane komunikaty,
- zna typowe dla przemówienia środki językowe,
- wymienia informacje zawarte w wysłuchanym wywiadzie.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta tekst poetycki i prozatorski, przestrzegając zasad interpunkcji, poprawnego akcentowania oraz intonacji, wskazuje w tekście treści symboliczne i przenośne,
- określa wartość informacyjną tekstu,
- wymienia cechy liryki bezpośredniej, pośredniej, sonetu, epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej, dramatu (antycznego i współczesnego) oraz komiksu, melodramatu westernu, horroru, telenoweli,
- wyróżnia w utworze wątek główny i poboczny,
- wyjaśnia najczęstsze skróty językowe,
- odczytuje informacje zawarte w zapisie bibliograficznym,
- wskazuje elementy tragiczne i komiczne w utworze.

MÓWIENIE

- nadaje swojej wypowiedzi odpowiedni sens,
- gromadzi argumenty na poparcie obranego stanowiska,
- prezentuje własne zdanie w rozmowie,
- opowiada,
- podejmuje próby charakterystyki postaci literackiej i rzeczywistej, autocharakterystyki,
- wygłasza z pamięci fragmenty poezji i prozy, stosując poprawną intonację, uwzględniającą interpunkcję utworu.

PISANIE

- redaguje teksty zgodne z tematem; stosuje się do podstawowych zasad poprawności wypowiedzi,
- komponuje opis (postaci i zbiorowości), opowiadanie, list prywatny, kartkę z pamiętnika i dziennika,
- pisemnie wypowiada się na wybrane tematy związane z historią, filozofią, sztuką,
- zapisuje wywiad z osobą fikcyjną i rzeczywistą,
- redaguje streszczenie tekstu popularnonaukowego, podanie, życiorys, CV.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (zna cechy wymowy charakterystyczne dla danego regionu),
 - słowotwórstwa i słownictwa (zna zasady tworzenia i zapisywania skrótów, różne źródła pochodzenia związków frazeologicznych, zastępuje wyrażenia i zwroty dosadne eufemizmami),
 - fleksji (odróżnia wypowiedzenie z czasownikiem w stronie czynnej od wypowiedzenia z czasownikiem w stronie biernej, zauważa potrzebę korzystania ze słownika poprawnej polszczyzny lub słownika języka polskiego),
 - składni (odróżnia orzeczenie czasownikowe od orzeczenia imiennego, zdanie od imiesłowowego równoważnika zdania, zdanie pojedyncze od zdania złożonego),
 - języka jako tworu społecznego (zna różne rodzaje kodu – werbalnego i niewerbalnego, terminy gwara i dialekt, wskazuje w tekście archaizmy, dostrzega różnicę między tekstem stylizowanym a napisanym w języku ogólnonarodowym).

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- słucha wypowiedzi innych osób i podejmuje próby sporządzania notatek,
- rozumie wypowiedzi innych osób w takich sytuacjach komunikacyjnych, jak na przykład rozmowa i dyskusja, aktywnie w nich uczestniczy,
- wskazuje typowe dla przemówienia środki językowe,
- wybiera informacje z wysłuchanego wywiadu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- dobiera odpowiednią intonację i barwę głosu, stosuje się do zapisanej interpunkcji, aby podkreślić najważniejsze treści czytanego tekstu poetyckiego lub prozatorskiego,
- identyfikuje i określa w tekście treści symboliczne oraz przenośne,
- dostrzega aluzję literacką,
- identyfikuje w tekście cechy typowe dla sonetu,
- wskazuje cechy liryki bezpośredniej i pośredniej oraz epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej,
- rozpoznaje cechy gatunkowe dramatu (zarówno antycznego, jak i współczesnego), określa funkcję tekstu pobocznego,
- zna cechy charakterystyczne dla reportażu, komiksu; odróżnia cechy thrillera i horroru, melodramatu i dramatu psychologicznego, telenoweli i sitcomu,
- zna terminy peryfrazja i inwokacja,
- określa w utworze wątek główny i poboczny,
- wyszukuje potrzebne informacje w słowniku kultury antycznej i słowniku terminów literackich.

MÓWIENIE

- moduluje głos w celu nadania odpowiedniego sensu formułowanej wypowiedzi,
- porządkuje zebrane argumenty według ich ważności,
- wygłasza przemówienie według sporządzonego wcześniej planu,
- uczestniczy w dyskusji, stosując się do zasad kulturalnej rozmowy,
- wzbogaca opisem twórcze opowiadanie,
- charakteryzuje bohatera literackiego i rzeczywistego; sporządza autocharakterystykę,
- wybiera spośród podanych cytatów najbardziej odpowiednie do wygłaszanego przemówienia,
- wygłaszając z pamięci fragmenty poezji lub prozy, próbuje podkreślić głosowo najważniejsze treści tekstu
- wypowiada się na temat wypowiedzi innych osób.

PISANIE

- redaguje poprawne logicznie teksty o przejrzystej kompozycji zgodne z tematem, prawidłowe pod względem stylistycznym, językowym, ortograficznym i interpunkcyjnym,
- samodzielnie opisuje dzieło sztuki,
- wprowadza do opowiadania elementy charakterystyki bohatera,
- przedstawia logiczną argumentację w wypowiedzi poruszającej tematykę związaną z historią, filozofią, sztuką,
- porównuje postaci literackie lub rzeczywiste,
- redaguje list oficjalny,
- omawia krytycznie elementy tekstu kultury, stosując odpowiednio dobrane środki wyrazu,
- sporządza opis bibliograficzny artykułu z czasopisma,
- redaguje streszczenie tekstu literackiego, w którym zastosowano inwersję czasową fabuły.

NAUKA O JĘZYKU

- stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (wymienia cechy wymowy charakterystyczne dla danego regionu, rozpoznaje zjawisko mazurzenia w dialektach),
 - słowotwórstwa i słownictwa (tworzy i zapisuje skróty, objaśnia najważniejsze skrótowce, klasyfikuje związki frazeologiczne według kryterium ich pochodzenia, wyszukuje eufemizmy w tekście),
 - fleksji (przekształca wypowiedzenia z czasownikiem w stronie czynnej na wypowiedzenia z czasownikiem w stronie biernej i odwrotnie, odróżnia formy odmiany wyrazów w mowie potocznej od form zalecanych przez słownik poprawnej polszczyzny),
 - składni (przekształca zdania z orzeczeniem czasownikowym na zdania z orzeczeniem imiennym, zdania złożone podrzędnie na wypowiedzenia z imiesłowowym równoważnikiem zdania, wydziela wypowiedzenia składowe w wypowiedzeniu wielokrotnie złożonym),
 - języka jako tworu społecznego (podaje przykłady kodu ograniczonego i rozwiniętego, podaje różne funkcje języka, wskazuje w tekstach dialektyzmy, redaguje słownik gwary uczniowskiej, zna typy archaizmów, przekształca tekst stylizowany na język ogólnonarodowy).

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- słucha i sporządza notatki,
- dostrzega logikę wywodu w wypowiedziach innych osób,
- krytycznie wypowiada się na temat wysłuchanego przemówienia, odwołując się do jego struktury i treści,

- podejmuje próby samodzielnego przeprowadzenia wywiadu.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- podejmuje próby interpretacji głosowej czytanego lub wygłaszanego utworu poetyckiego i prozatorskiego,
- określa funkcję środków stylistycznych w tekście,
- ocenia wartość informacyjną tekstu,
- dostrzega w tekście ironię,
- definiuje cechy sonetu, inwokacji, liryki bezpośredniej i pośredniej,
- wskazuje peryfrazę w utworze poetyckim,
- rozpoznaje w tekście cechy epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej,
- porównuje dramat antyczny i współczesny,
- odnajduje potrzebne informacje w słowniku kultury antycznej i współczesnej,
- odnajduje w słowniku języka polskiego wzory odmiany rzeczowników,
- posługuje się bibliografią,
- wyróżnia w tekście cechy charakterystyczne komiksu, thrillera, horroru, dramatu psychologicznego, melodramatu, telenoweli, sitcomu,
- wskazuje związki dzieła sztuki z historią i filozofią,
- dostrzega niejednorodności stylowe dzieła.

MÓWIENIE

- podaje odpowiednio dobrane argumenty popierające prezentowane stanowisko,
- formułuje podsumowanie wyników dyskusji,
- układa charakterystykę porównawczą,
- nagrywa wywiad z osobą rzeczywistą według wcześniej przygotowanego planu,
- podejmuje próby interpretacji głosowej wygłaszanych z pamięci utworów poetyckich i prozatorskich,
- podejmuje próby oceny wypowiedzi innych kolegów i koleżanek według przyjętych kryteriów.

PISANIE

- stosuje elementy ironii w redagowanym tekście,
- opisuje dzieło sztuki i podejmuje próbę jego interpretacji,
- stosuje w opowiadaniu elementy charakterystyki pośredniej,
- redaguje rozprawkę podejmującą tematy związane z historią, filozofią i sztuką,
- redaguje charakterystykę porównawczą,
- wprowadza realia epoki w tekście odwołującym się do minionych epok,
- wzbogaca list, kartkę z dziennika, pamiętnika opisem przeżyć i charakterystyką,
- pisze recenzję,
- posługuje się stylem urzędowym.

NAUKA O JĘZYKU

- umiejętnie stosuje wiedzę językową w zakresie
 - fonetyki (omawia cechy wymowy charakterystyczne dla danego regionu, objaśnia zjawisko mazurzenia w dialektach),
 - słowotwórstwa i słownictwa (tworzy i zapisuje skróty wchodzące w skład nazw własnych, dostosowuje formę czasownika do skrótowca w wypowiedzeniu, rozróżnia związki frazeologiczne stałe, luźne i łączliwe, rozumie ich funkcję w tekście),
 - fleksji (porównuje wypowiedzenie z czasownikiem w stronie czynnej z wypowiedzeniem z czasownikiem w stronie biernej, wyszukuje poprawne formy odmiany wyrazów w słowniku poprawnej polszczyzny),
 - składni (omawia budowę wypowiedzeń wielokrotnie złożonych, stosuje się do zasad interpunkcji w wypowiedzeniu złożonym, przekształca tekst w celu uniknięcia powtórzeń składniowych),
 - języka jako tworu społecznego (porównuje przykład kodu rozwiniętego i ograniczonego, wyjaśnia przyczyny zaniku gwar, świadomie stosuje dialektyzmy w redagowanych tekstach, rozróżnia typy archaizmów, określa funkcję archaizacji w tekstach literackich).

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

SŁUCHANIE

- aktywnie słucha wypowiedzi innych osób w różnych sytuacjach komunikacyjnych, a w szczególności podczas dyskusji; analizuje ich kompozycję, treść, poprawność stylistyczną i językową,
- ocenia wysłuchane przemówienie według samodzielnie opracowanych kryteriów,

- samodzielnie prowadząc wywiad według przygotowanego wcześniej planu, reaguje na wypowiedzi rozmówcy.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- interpretuje głosowo czytany tekst poetycki lub prozatorski,
- analizuje utwór na poziomie przerośnym i symbolicznym,
- tłumaczy aluzję literacką,
- posługuje się terminami: sonet, inwokacja, liryka pośrednia i bezpośrednia,
- porównuje cechy epiki współczesnej, historycznej i fantastycznej,
- posługuje się słownikiem kultury antycznej, słownikiem terminów literackich oraz słownikiem języka polskiego,
- wyszukuje potrzebne informacje w katalogu bibliotecznym,
- porównuje cechy horroru i thrillera, telenoweli i sitcomu, melodramatu i dramatu psychologicznego,
- analizuje cechy reportażu,
- omawia związki dzieła sztuki z historią i filozofią,
- analizuje niejednorodność dzieła literackiego.

MÓWIENIE

- przekonuje dyskutantów do wygłaszanych racji dzięki odpowiednio pogrupowanym i popartym przykładami argumentom,
- posługuje się odpowiednio dobranymi figurami retorycznymi podczas wygłaszania przemówienia,
- wprowadza cytaty do przemówienia,
- komentuje wynik dyskusji, ocenia racje dyskutantów pod względem merytorycznym,
- interpretuje głosowo wygłaszane z pamięci utwory poetyckie i prozatorskie przewidziane programem nauczania,
- analizuje i ocenia wypowiedzi innych osób (treść, poprawność językową, intonacyjną i artykulacyjną).

PISANIE

- układa teksty o charakterze ironicznym, stosuje puentę,
- interpretuje treści symboliczne i metaforyczne dzieła sztuki,
- indywidualizuje język bohatera,
- w rozprawkach podejmujących tematy związane z historią, filozofią i sztuką wprowadza cytaty z tekstów filozoficznych i łacińskie sentencje na poparcie prezentowanego stanowiska,
- stylizuje język listu na język dawnych epok,
- pisze reportaż na podstawie sytuacji z życia klasy, szkoły, rodziny,
- sporządza przypisy do tekstów,
- parafrazuje utwory znanych twórców.

NAUKA O JĘZYKU

- sprawnie stosuje wiedzę językową w zakresie:
 - fonetyki (porównuje cechy wymowy poszczególnych dialektów),
 - słowotwórstwa i słownictwa (stosuje w tekście skróty i skrótowce, wzbogaca wypowiedź związkami frazeologicznymi różnego pochodzenia, posługuje się eufemizmami),
 - fleksji (stosuje w tekście wypowiedzenia z czasownikiem w stronie czynnej i biernej w zależności od intencji nadawcy, dokonuje autokorekty w zakresie poprawności w stosowaniu form odmiany wyrazów),
 - składni (w zależności od sytuacji komunikacyjnej posługuje się w tekście wypowiedzeniem złożonym, imiesłowowym równoważnikiem zdania, analizuje i omawia budowę wypowiedzenia złożonego, przekształca je w celu uniknięcia błędów składniowych, bezbłędnie stosuje zasady interpunkcji wypowiedzeń złożonych),
 - języka jako tworów społecznych (wyjaśnia specyfikę języka na tle innych kodów, analizuje różne funkcje języka na wybranych przykładach, określa funkcję dialektyzacji, tworzy teksty stylizowane na gwara uczniowską, stylizuje tekst na archaiczny).

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto przejawia umiejętności pozaprogramowe w zakresie przykładowo podanych zagadnień:

SŁUCHANIE

- samodzielnie analizuje i interpretuje słuchany tekst pod względem celu wypowiedzi, środków perswazji oraz zabiegów artystycznych,

- ocenia wysłuchany tekst pod względem merytorycznym i poprawnościowym; stosuje kryteria oceny odpowiednio dobrane do celu wypowiedzi i intencji nadawcy,
- prowokuje różne sytuacje komunikacyjne, podtrzymuje kontakt z rozmówcą.

CZYTANIE TEKSTÓW PISANYCH I ODBIÓR INNYCH TEKSTÓW KULTURY

- czyta, samodzielnie analizuje i interpretuje różne teksty literackie i inne teksty kultury, uwzględniając ich cechy gatunkowe, znaczenie metaforyczne i symboliczne, konteksty interpretacyjne oraz intencję nadawcy wypowiedzi,
- porównuje i klasyfikuje informacje wyszukane w różnych źródłach,
- recenzuje przeczytane utwory literackie, rzeczowo i logicznie uzasadnia swoje zdanie.

MÓWIENIE

- świadomie uczestniczy w różnych sytuacjach komunikacyjnych, posługując się wieloma środkami wyrazu,
- wykazuje się oryginalnością oraz artyzmem interpretacji głosowej wygłaszanego z pamięci tekstu prozatorskiego lub poetyckiego,
- krytycznie i rzeczowo ocenia wypowiedzi własne i innych osób, przejawia szczególną dbałość o kulturę słowa.

PISANIE

- sprawnie redaguje teksty, zachowując cechy gatunkowe oraz stylistyczne różnych typów wypowiedzi oraz dbając o poprawność zapisu, bezbłądność językową i stylistyczną,
- redaguje teksty krytyczne na temat utworów literackich i innych tekstów kultury,
- podejmuje próby własnej twórczości literackiej.

NAUKA O JĘZYKU

- świadomie stosuje wiedzę w zakresie treści przewidzianych programem nauczania fonetyki, słowotwórstwa, fleksji, składni, wiedzy o języku jako tworze społecznym oraz wykraczających poza program,
- samodzielnie poszerza wiedzę językową, badając różne źródła informacji.